Initiatiefraadsvoorstel

Raadsvergadering
Nader te bepalen

Agendapunt

Nummer
25int00898

Onderwerp
Referendumverordening gemeente Borne 2025

Aan de gemeenteraad.

Samenvatting voorstel
Raadslid de heer B. Drees (Borne-NU) stelt de raad voor een referendumverordening voor de gemeente Borne vast te stellen. Deze referendumverordening maakt het mogelijk dat er een referendum gehouden kan worden op initiatief van inwoners van Borne of op initiatief van de gemeenteraad. Een referendum kan gehouden worden over een 'ontwerp raadsbesluit', dat is een voorstel dat ter besluitvorming is voorgesteld aan de gemeenteraad, maar waarover de gemeenteraad nog geen besluit heeft genomen. De uitslag van het referendum is niet bindend, uiteindelijk is het aan de raad om het besluit te nemen.

1 Inleiding
De basis voor de voorgestelde referendumverordening is de model referendumverordening van de VNG. Daarnaast zijn de referendumverordeningen van de gemeenten Enschede en Hengelo vergeleken met deze modelverordening. Op basis van die vergelijking is de modelverordening op een aantal punten aangepast.

Procedure referendum
Voorgesteld wordt een referendum mogelijk te maken op initiatief van inwoners of op initiatief van de gemeenteraad. Voor het houden van een referendum op verzoek van de gemeenteraad, is een besluit van de raad nodig. In dat geval moet dus een meerderheid van de raad daarmee instemmen. Als het een referendum op initiatief van de gemeenteraad betreft, wordt het referendum georganiseerd.

Voor een referendum op initiatief van inwoners, moet eerst een inleidend verzoek voor een referendum worden ingediend. Dit inleidend verzoek moet worden ondersteund door tenminste 200 ondersteuningsverklaringen (handtekeningen) van kiesgerechtigde inwoners van Borne. Dit inleidende verzoek met de ondersteuningsverklaringen moet zeven dagen vóór de raadsvergadering waarin een besluit zou worden genomen over het onderwerp van het referendum zijn ingediend.

Op het moment dat de raad heeft besloten tot een referendum of wanneer er een geldig inleidend verzoek is ingediend, behandelt de raad in de betreffende raadsvergadering het voorstel waarover een referendum is gevraagd. Er wordt dan echter geen besluit genomen over het voorstel. Er wordt in die raadsvergadering ook

een besluit genomen over het inleidend verzoek. Als het inleidend verzoek voldoet aan alle voorwaarden, moet er binnen zes weken een definitief verzoek indienen.

Daarbij moeten weer ondersteuningsverklaringen worden ingediend. Voor het definitief verzoek moet het aantal ondersteuningsverklaringen worden ingediend dat overeen komt met 5% van de personen die kiesgerechtigd zijn. Dat betekent dat er ongeveer 950 ondersteuningsverklaringen moeten worden ingediend voor het definitief verzoek. De voor het inleidend verzoek ingediende ondersteuningsverklaringen tellen daarbij niet mee. Het definitief verzoek moet binnen zes weken na de raadsvergadering waarbij de raad heeft besloten het inleidend verzoek in te willigen, zijn ingediend.

Als er niet tijdig een definitief verzoek is ingediend, wordt er alsnog (zonder referendum) een besluit genomen door de gemeenteraad over het voorstel. Als er wel een geldig definitief verzoek is ingewilligd, wordt eerst het referendum georganiseerd alvorens de gemeenteraad een besluit neemt.

Referendumcommissie
Voorgesteld wordt om de gemeenteraad een onafhankelijke referendumcommissie te laten instellen bestaande uit drie leden. De referendumcommissie adviseert over de vraagstelling en de datum van het referendum. Daarnaast adviseert deze commissie over de formulieren die gebruikt worden voor de ondersteuningsverklaring, de vormgeving van de stembiljetten en het verstrekken van de subsidies. Ook heeft deze commissie tot taak een gehouden referendum te evalueren.

De vraagstelling en datum voor het referendum worden – na advies van de referendumcommissie – vastgesteld door de gemeenteraad. Het referendum vindt in de meeste gevallen plaats tenminste twee maanden en maximaal vier maanden nadat is besloten tot het houden van een referendum.

Subsidie
Op het moment dat er een referendum gehouden wordt, stelt de gemeenteraad een budget vast voor de organisatie van en de voorlichting over het referendum. Er wordt subsidie verstrekt voor activiteiten ter ondersteuning van het publieke debat. Daarbij gaat het zowel om activiteiten die tot doel hebben om kiesgerechtigden voor of tegen het ontwerpbesluit te laten stemmen. Er is ook budget beschikbaar voor ‘neutrale’ activiteiten. In de verordening zijn regels opgenomen over het verstrekken van de subsidie.

2 Beoogd resultaat
Met deze referendumverordening wordt beoogd om een raadgevend referendum over een ontwerp besluit dat voorligt bij de gemeenteraad mogelijk te maken. Dit kan een referendum zijn op initiatief van de gemeenteraad of op initiatief van inwoners.

3 Argumenten
- Versterking van de lokale democratie: Een (raadgevend) referendum biedt inwoners een extra instrument om invloed uit te oefenen op het lokale bestuur, wat de democratische legitimiteit en transparantie vergroot.
- Betere afstemming op maatschappelijke wensen: Door inwoners direct te betrekken bij belangrijke besluiten, kan de gemeenteraad beter inspelen op de wensen en zorgen van de gemeenschap.
- Vergroting van het vertrouwen in het gemeentebestuur: Door inwoners inspraak te geven via een referendum, laat de gemeente zien dat zij openstaat voor participatie, wat het vertrouwen in de lokale politiek kan versterken.

4 Kanttekeningen
Er zijn een aantal kanttekeningen bij de vaststelling van de referendumverordening:

Kosten
Het organiseren van een referendum brengt kosten met zich mee. Het gaat dan om de kosten voor de organisatie van een referendum en de kosten voor subsidies in het kader van de referendumcampagne. Deze kosten zijn niet begroot. Dat betekent dat op het moment dat besloten wordt tot de organisatie van een referendum, de gemeenteraad daarvoor ook de benodigde financiële middelen beschikbaar moet stellen. De gemiddelde kosten van een gemeentelijk referendum worden geschat op € 2,01 per kiesgerechtigde[1].

Doorlooptijd besluitvorming
Op het moment dat besloten is tot het houden van een referendum, neemt de gemeenteraad nog geen besluit over het voorliggende onderwerp. Deze besluitvorming wordt met ongeveer drie tot zes maanden uitgesteld, in verband met het houden van een referendum. Op grond van artikel 2, tweede lid sub K heeft de raad wel de mogelijkheid om een referendum tegen te houden op het moment dat er 'dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden'. Dit moet dan wel goed worden gemotiveerd, en kan consequenties hebben voor het vertrouwen dat inwoners hebben in het gemeentebestuur.

Referendumcommissie
Op grond van de referendumverordening wordt een referendumcommissie ingesteld. De taken van deze commissie concentreren zich met name op het moment dat er een referendum wordt georganiseerd. Hoewel veel gemeenten een referendumcommissie hebben, worden er maar weinig gemeentelijke referenda georganiseerd. Dat betekent dat een referendumcommissie in de praktijk vaak een 'slapend' bestaan leidt. Voor de werving van leden van de referendumcommissie zal worden onderzocht of aansluiting kan worden gevonden bij de leden van de referendumcommissies bij omliggende gemeenten.

5 Kosten, baten en dekking
Het organiseren van een referendum brengt kosten met zich mee. Het gaat dan om de kosten voor de organisatie van een referendum en de kosten voor subsidies in het kader van de referendumcampagne. Deze kosten zijn niet begroot. Dat betekent dat op het moment dat besloten wordt tot de organisatie van een referendum, de gemeenteraad daarvoor ook de benodigde financiële middelen beschikbaar moet stellen. De gemiddelde kosten van een gemeentelijk referendum worden geschat op € 2,01 per kiesgerechtigde[1].

6 Vervolg na besluitvorming
Na vaststelling van de referendumverordening wordt deze op de gebruikelijke wijze gepubliceerd. Op de gemeentelijke website komt informatie te staan over de mogelijkheden voor een referendum. Daarnaast wordt de werving van leden voor de referendumcommissie gestart.

Voorstel
Aan de raad wordt voorgesteld om vast te stellen de Referendumverordening gemeente Borne 2025.

Bijlage(n)
Concept raadbesluit (25int00897)

Borne, 4 februari 2025
De heer B. Drees (Borne-NU)

[1] Onderzoeksrapport 'het lokale referendum in Nederland' door Tilburg University